

login:

lozinka:

Prijava
Ne sjećam se lozinke

Zdravlje u Međimurskoj županiji

Mladi i sredstva ovisnosti – rezultati istraživanja o stavovima, navikama i korištenju sredstava ovisnosti kod djece i mladih Međimurske županije

Diana Uvodić-Đurić¹, Renata Kutnjak Kiš¹, Narcisa Slugan¹, Zrinka Zvornik Legen¹, Andreja Zadravec Baranašić², Tanja Lilić³

¹ Zavod za javno zdravstvo Međimurske županije

² Osnovna škola Štrigova

³ Srednja škola Prelog

Ključne riječi: djeca, mladi, stavovi, navike, korištenje, sredstva ovisnosti

UVOD

Tijekom odrastanja djeca i mladi susreću se s brojnim rizicima i izazovima među kojima su i sredstva ovisnosti. Svjedoci smo stalnog trenda porasta učestalosti korištenja alkohola i nekih drugih sredstava među mladima kako u cijelom svijetu, tako i u našoj zemlji. Pušenje, pijenje alkohola i korištenje ostalih sredstava ovisnosti u mladim adolescentne dobi česta su tema razgovora odraslih, tema napisa u novinama i drugih medijskih priloga.

Različite su reakcije i komentari odraslih na ovu temu i kreću se od izuzetne prestrašenosti i izbjegavanja razgovora o tome, do onih koji smatraju da je problem preuveličan i da je želja za eksperimentiranjem i probanjem nečeg novog normalan i sastavni dio odrastanja.

Svjedoci smo i transformacije uloge obitelji i škole i sve veće otuđenosti mladog čovjeka koji je sve više vremena u svom odrastanju prepušten sebi i utjecaju svojih vršnjaka.

Identificiranje najčešćih rizičnih i zaštitnih činitelja prvi je korak u planiranju rješavanja problema, a moguće ga je započeti ako prikupimo sve potrebne podatke i saznanja o problemu kojeg želimo rješavati.

Cilj našeg istraživanja bio je utvrditi učestalost, oblik i načine korištenja sredstava ovisnosti, stavove i navike koji utječu na uzimanje tih sredstava te utvrditi glavne socijalne i psihološke čimbenike koji su u osnovi uzimanja psihoaktivnih sredstava. Također smo nastojali utvrditi kako o tome razmišljaju mladi u našoj županiji, koriste li ta sredstva u jednakoj mjeri kao i drugdje u Hrvatskoj te kako objašnjavaju razloge takvog ponašanja.

Opći ciljevi :

- sprečavanje i smanjenje zlorabe alkohola, cigareta i drugih sredstava ovisnosti
- podizanje opće svijesti i informiranje javnosti o štetnim posljedicama konzumiranja sredstava ovisnosti
- smanjenje obolijevanja, smrtnosti i opterećenja bolestima povezanih s ovisničkim ponašanjem
- smanjenje broja nesreća, naročito u prometu
- smanjenje pojave društvenih poremećaja, raspada obitelji i nasilja u obitelji
- zaštita zdravlja mladih kroz promicanje zdravih stilova života i promicanje duševnog zdravlja

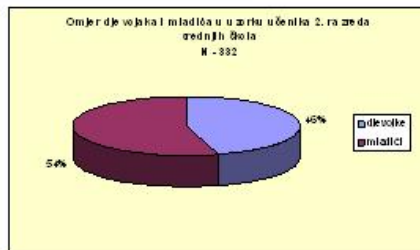
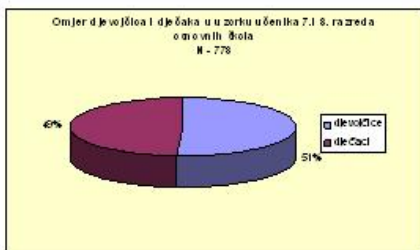
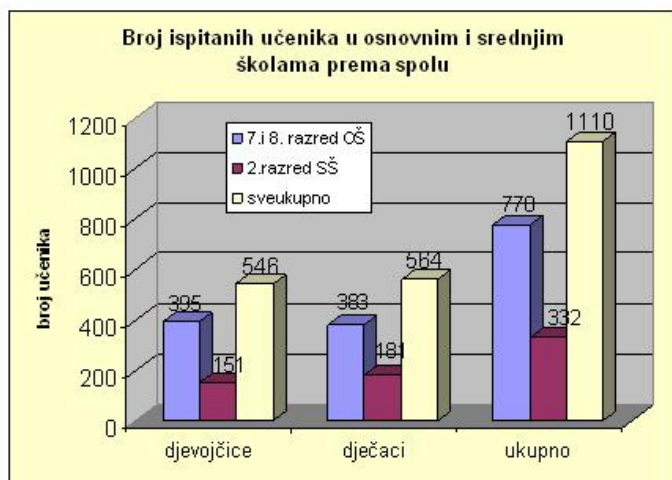
Specifični ciljevi :

- ispitati učestalost i vrstu korištenja sredstava ovisnosti u populaciji učenika 7. i 8. razreda osnovne škole i 2. razreda srednje škole
- utvrditi glavne socijalne i psihološke čimbenike koji su u osnovi uzimanja sredstava ovisnosti
- ispitati stavove i navike učenika koji utječu na uzimanje psihoaktivnih sredstava

Istraživanje je potaknuo Tim za zdravlje Međimurske županije u sklopu programa «Rukovođenje i upravljanje za zdravlje u lokalnoj zajednici», a vezano uz javnozdravstveni prioritet «Prekomjerno pijenje i pušenje u mladima», odabran tijekom izrade Županijske slike zdravlja.

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA:

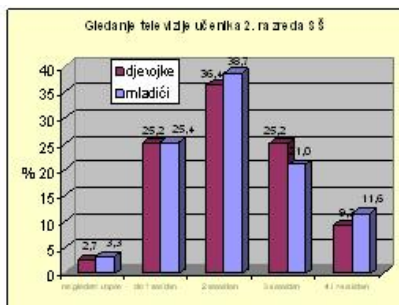
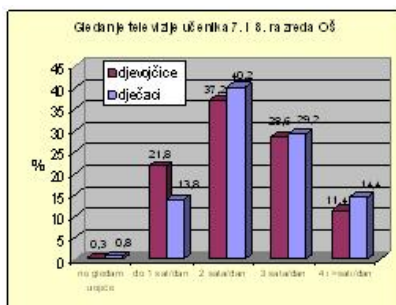
Istraživanjem smo obuhvatili uzorak od 30% slučajno odabranih učenika 7. i 8. razreda svih trideset osnovnih škola i učenika 2. razreda svih šest srednjih škola u Međimurju. Planirani uzorak iznosio je 1159 učenika, a ostvareno je 96% planiranog uzorka. Učenici koji su popunjavali anonimni anketni upitnik izabrani su na temelju poznatog broja učenika programom Research Randomiser. Anketiranje su proveli za to posebno educirani voditelji školskih preventivnih programa u svojim školama tijekom jednog školskog sata početkom lipnja 2007. godine.

REZULTATI:

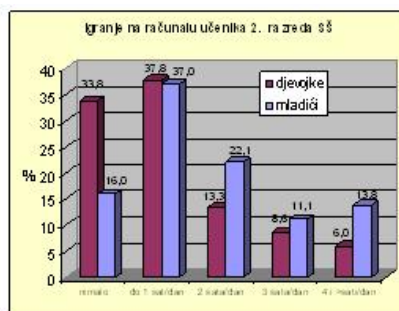
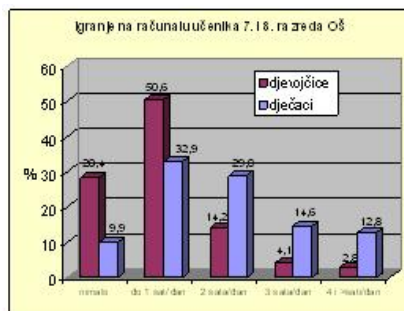
Proteklih se desetljeća dogodila vidna promjena u načinu na koji se djeca igraju i na koji provode svoje slobodno vrijeme. Igranje na svježem zraku, trčanje po dvorištima i igralištima zamijenilo je sjedenje pred televizorom i osobnim računalom.

Gledanje televizije

Među učenicima 7. i 8. razreda osnovne škole 43,6% dječaka i 40% djevojčica provodi tri i više sati sjedeći pred televizorom! Srednjoškolci nešto manje slobodnog vremena provode gledajući televiziju nego učenici osnovne škole, no još uvijek 32,6 % mladića i 34,4 % djevojčica provedu pred televizorom 3 i više sati dnevno.

Igranje na računalu

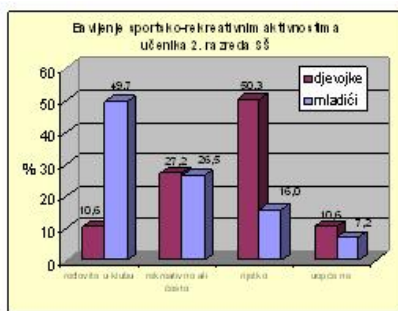
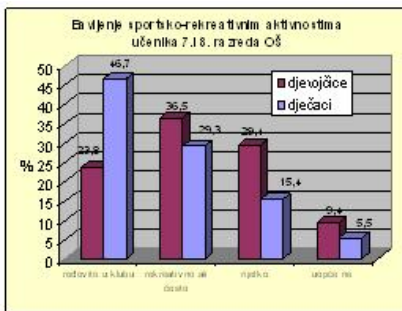
Interes za igranje na računalu veći je u muškoj populaciji, kako među učenicima osnovne škole tako i među srednjoškolcima. Svaki treći dječak u 7. i 8. razredu osnovne škole provodi svakodnevno tri i više sati igrajući se za računalom (27,4% dječaka).

Interes za igranje na osobnom računalu nešto je manji u srednjoj školi, kako u djevojčica tako i u mladića, no i u toj dobi mladići provode za računalom više vremena od svojih vršnjakinja. Rezultati su pokazali da svaki 4. učenik 2. razreda srednje škole (24,9%) provodi svakodnevno 3 i više sati u ranoj dobi za osobnim računalom.

Bavljenje sportom

Svakodnevna tjelesna aktivnost izuzetno je važna za pravilan rast i razvoj svakog djeteta. Aktivno dijete i aktivna mlada osoba vjerojatno će takvu naviku zadržati i u odrasloj dobi. Mnoga su istraživanja pokazala da je fizička aktivnost učestalija među mlađom djecom i među pripadnicima muškog spola. Izuzetno je važan i primjer koji svojoj djeci pružaju roditelji, a nije zanemariva ni dostupnost prostora i sportskih programa.

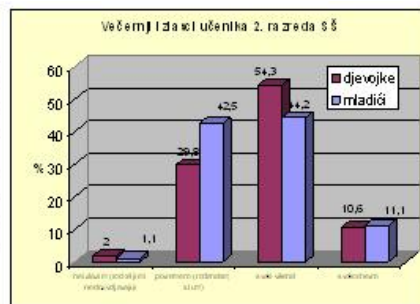
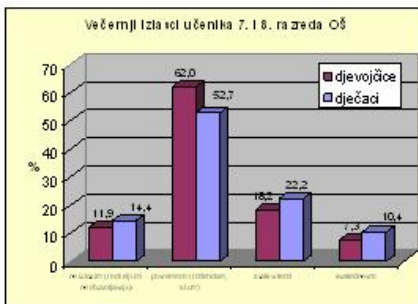
Naše je istraživanje pokazalo da je gotovo polovica (46,7 %) dječaka 7. i 8. razreda aktivno uključeno u neki sportski klub i trenira 2-3 puta tjedno. Za razliku od njih duplo je manji broj djevojčica koje se aktivno bave sportom (23,8 %), a puno je veći broj onih koje sport ne zanima ili pak se vrlo rijetko bave sportom i rekreacijom (38,7 % djevojčica u odnosu na 20,9% dječaka).

S godinama odrastanja opada broj djevojaka zainteresiranih za bavljenje sportom. Naime čak 60,9% ispitanih učenica 2. razreda srednje škole se rijetko bavi ili se uopće ne bavi nijednom od sportsko rekreativnih aktivnosti, a samo 10,6% redovito trenira u nekom klubu. Višestruki su razlozi takvim pokazateljima, a jedan od njih je svakako i taj što se, pogotovo u manjim sredinama, ne nude one vrste sportova koje više zanimaju djevojke koje su se manje sklone baviti natjecateljskim sportovima. Djevojke češće pokazuju zanimanje za programe tipa aerobica, plesa, pilatesa i drugih rekreativnih programa usmjerenih na oblikovanje tijela i dobar izgled koji je u toj dobi djevojkama često na prvom mjestu.

Većernji izlasci

Iako svaki izlazak ne znači i rizično ponašanje, ipak se većina rizičnih ponašanja veže uz večernje izlaske mladih.

Prosječna dob u kojoj su ispitanici započeli s večernjim izlascima jednaka je za oba spola (13,7 godina za djevojčice i 13,6 godina za dječake). U ispitanika 7. i 8. razreda nešto je veći broj dječaka nego djevojčica koji izlaze svaki vikend (njih 22,2 % u odnosu na 18,2 % djevojčica). Također je veći udio dječaka koji izlaze svakodnevno (10,4% dječaka i 7,3% djevojčica).

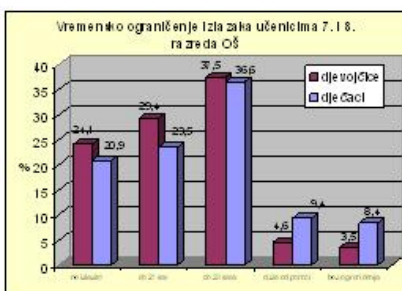
Kao što se i očekivalo, u starijoj dobi povećava se udio onih koji redovito izlaze.

Među ispitanicima 2. razreda srednje škole veći je udio djevojaka koje izlaze svaki vikend, a gotovo je jednak udio mladića i djevojaka koji izlaze svakodnevno. Naime, svaki vikend izlazi 44,2% mladića i 54,3 % djevojaka, a svakodnevno 11,1% mladića i 10,6% djevojaka.

Vremenska ograničenost izlazaka

Jedno od glavnih obilježja adolescencije je potreba za druženjem i pripadanjem grupi vršnjaka čiji je utjecaj u toj dobi daleko moćniji od utjecaja roditelja i drugih odraslih osoba. Pravo je, ali i dužnost roditelja nadzirati druženje svog djeteta s drugim osobama i određivati pravila i vremensko ograničenje takvih druženja što je definirano i Obiteljskim zakonom.

Roditeljsko je pravo i dužnost djetetu mlađem od 16 godina zabraniti noćne izlaske (u vremenu od 23 sata navečer do 5 sati ujutro) bez svoje pratnje ili pratnje druge odrasle osobe u koju imaju povjerenja. Ovo je istraživanje, kao i mnoga druga pokazalo da neki roditelji taj zakon krše.

Naime, čak 9,4% ispitanih dječaka i 4,6% ispitanih djevojčica 7. i 8. razreda ostaju vani duže od ponoći, a još je poraznije da 8,4% dječaka i 3,5% djevojčica uopće nemaju ograničenje izlaske!

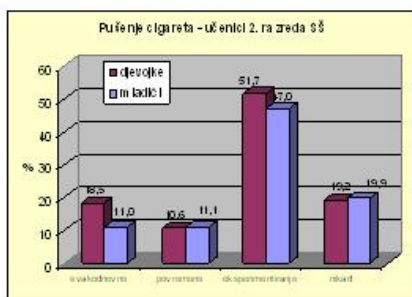
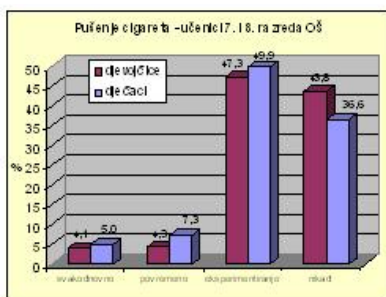
U ispitanika srednje škole daleko je veći udio onih koji smiju ostati vani duže od ponoći kao i onih koji nemaju ograničene noćne izlaske. Kako je ovo istraživanje rađeno u lipnju 2007. godine, neki su ispitanici već navršili 16 godina i bez obzira što se možda i ne krši Obiteljski zakon, ipak se postavlja pitanje nije li tolika sloboda prevelika odgovornost i teret koji stavljamo pred mlade osobe koje su u vrlo burnom razdoblju svog života i silno znatiželjne, te često s premalo samopouzdanja i nedovoljno znanja o štetnosti sredstava ovisnosti, a pod velikim pritiskom stavova vršnjaka. Istraživanje je pokazalo da je čak veći udio ispitanih djevojaka 2. razreda srednje škole koje mogu ostati vani duže od ponoći (57,6 %) nego što je udio mladića (47,0%), ali je veći udio mladića koji uopće nemaju ograničene noćne izlaske (33,7%), nego što je udio djevojaka (26,5%).

Pušenje cigareta i pijenje alkohola najčešći je način korištenja sredstava ovisnosti među mladima naše županije.

Pušenje

Pušenje je jedna od najraširenijih bolesti ovisnosti čije se štetne posljedice najčešće očituju u srednjoj i starijoj životnoj dobi, ali se navika pušenja najčešće stiče u adolescentnom razdoblju života.

Mladi počinju eksperimentirati s cigaretama pod utjecajem svojih vršnjaka smatrajući to dokazom zrelosti i jednim od načina dokazivanja sebe i svoje odraslosti, a mnogi koji redovitije puše u adolescentnom periodu postaju redoviti pušači i u odrasloj dobi.

Broj redovitih pušača raste s dobi a to pokazuju i naši rezultati .

Svakodnevno popuši barem jednu cigaretu 5,0% dječaka i 4,1% ispitanih djevojčica 7. i 8. razreda osnovne škole .

U učenika 7. i 8. razreda osnovne škole, dječaci češće eksperimentiraju s cigaretama nego djevojčice, tako je barem jednom u životu cigaretu probalo 62,2% dječaka i 55,7% djevojčica. Čak 12,3% dječaka 7.i 8.razreda su pušači (svakodnevni i povremeni), dok se 8,4% djevojčica može svrstati u kategoriju pušača.

U ovoj je skupini ispitanika najveći broj djece koja su probala pušiti (49,9 % dječaka i 47,3 % djevojčica), ali im se nije dopalo i nisu nastavili .

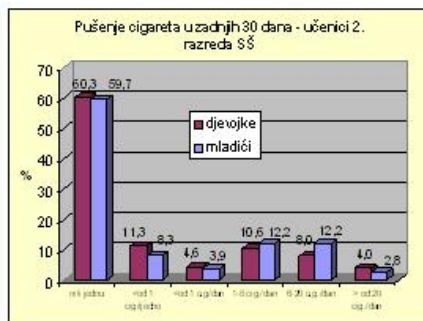
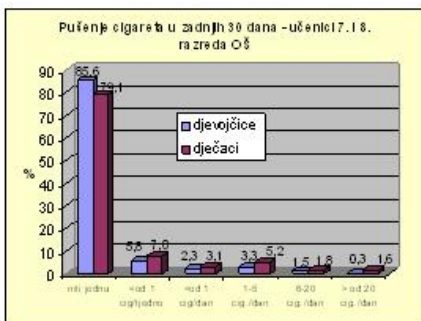
U srednjoj školi je situacija lošija, svakodnevno popuši barem jednu cigaretu 11,0 % dječaka i 18,5 % djevojčica .

Pušiti je probalo, ali ne puši 47,0 % dječaka i 52,0 % djevojčica .

Nekada je pušenje cigareta bilo obilježje muškog spola, međutim danas su sve manje razlike između djevojaka i mladića, štoviše u 2. razredu srednje škole čak je nešto veći udio djevojčica koje su barem jednom u životu pušile nego što je udio dječaka (80,8% u odnosu na 80,1%)

U srednjoj školi djevojčice puše više od mladića, 18,5% djevojčica puši svakodnevno, a još 10,6% povremeno, dok je svakodnevnih pušača u skupini dječaka 11,0%, a još 11,1% povremeno puši.

Samo 19,9% ispitanih mladića i 19,2% djevojaka nisu niti probali cigarete.

Učenici 7. i 8. razreda osnovne škole popuše veću količinu cigareta dnevno nego njihove vršnjakinje, naime 5,2% dječaka puši od 1-5 cigareta dnevno (u odnosu na 3,3% djevojčica), 1,8% dječaka i 1,5% djevojčica puši 6-20 cigareta na dan, a ima i onih koji puše više od jedne kutije cigareta dnevno (1,6% dječaka i 0,3% djevojčica).

U srednjoškolskoj populaciji mladi puše veće količine cigareta, najviše djevojaka puši od 1-5 cigareta dnevno (10,6%), dok jednak udio mladića puši 1-5 cigareta dnevno kao i 6-20 cigareta na dan (njih 12,2%). Udio djevojaka koje puše više od jedne kutije cigareta na dan čak je veći nego udio mladića (4,0% u odnosu na 2,8%).

Pijenje alkohola

Pijenje alkohola u svim prigodama sastavni je dio naše tradicije i „kulture“.

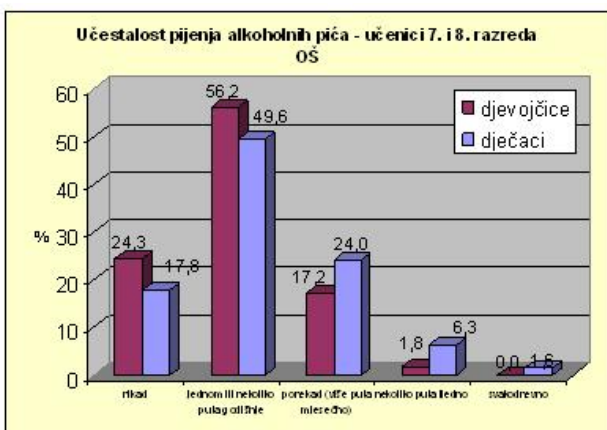
Alkoholna industrija svakodnevno ulaže velika sredstva u promidžbu pijenja alkoholnih pića i velikim medijskim kampanjama uvjerava javnost da alkohol nije štetan, te da je njegovo korištenje zapravo korisno .

Misleći samo na svoj profit, poruke o tome da je alkohol čak i koristan svakodnevno se odašilju u javnost, a nerijetko su takve poruke usmjerene upravo prema mladima .

Iz rezultata našeg istraživanja vidljivo je koliko ovakav stav društva prema pijenju alkohola utječe na naviku pijenja među mladima .

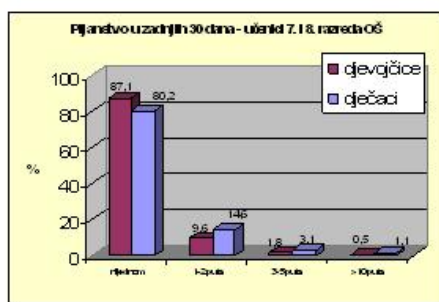
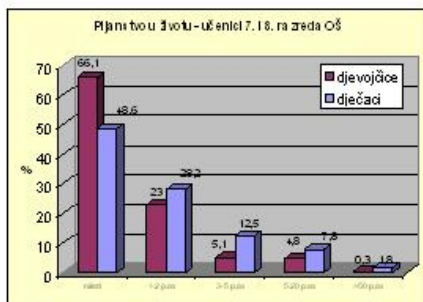
Iako smo i u kvalitativnom istraživanju pijenja alkohola među mladima stekli saznanje da naši mladi puno i često piju, bez velike razlike prema spolu, školskom uspjehu, itd., ipak poražavajuće djeluju brojke do kojih smo došli ovom anketom .

Navika pijenja razvija se u sve nižoj životnoj dobi, pa je već i među učenicima 7. i 8. razreda zabrinjavajući veliki broj konzumenata alkoholnih pića .

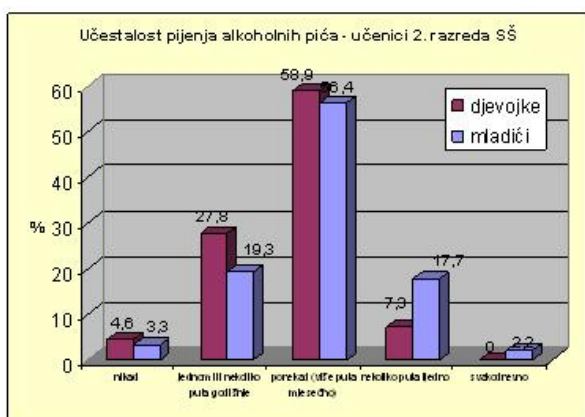
Čak 32% ispitanih dječaka 7.i 8. razreda osnovnih škola možemo svrstati u kategoriju redovitih konzumenata alkoholnih pića (piju više puta mjesečno-vjerojatno vikendom, ali i više puta tjedno, odnosno svakodnevno), dok u tu kategoriju možemo svrstati 19%

djevojčica, što je također alarmantno (svaka 5. djevojčica). Još je alarmantnije da 1,6% dječaka 7. i 8. razreda pije alkoholna pića svakodnevno.

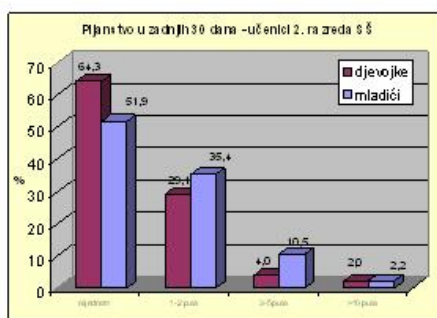
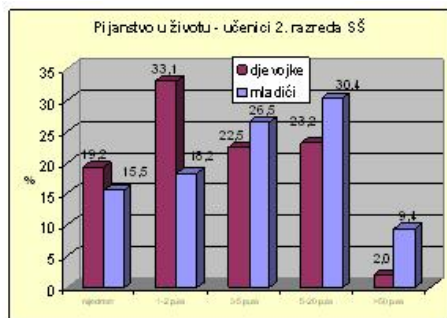

Zabrinjavajući je i podatak da je više od pola dječaka 7. i 8. razreda (50,4%) bilo pijano najmanje jednom u životu, a 22,1% dječaka 7. i 8. razreda ima iskustvo ponovljenog pijanstva i bilo je pijano više od 3x što se ne može smatrati slučajnim opijanjem, već rizičnim ponašanjem, (kao i 10,2% djevojčica). U posljednjih mjesec dana svaki peti ispitanu učenik 7. i 8. razreda (18,8%), je bio pijan najmanje jednom.

U konzumiranju alkoholnih pića djevojčice ne zaostaju puno za dječacima, čak ni u osnovnoj školi. Naime, 33,2% djevojčica 7. i 8. razreda je bilo pijano najmanje jednom u životu, a alarmantno je to što je svaka 10 djevojčica (11,9%) 7. i 8. razreda bila pijana najmanje jednom u posljednjih mjesec dana.

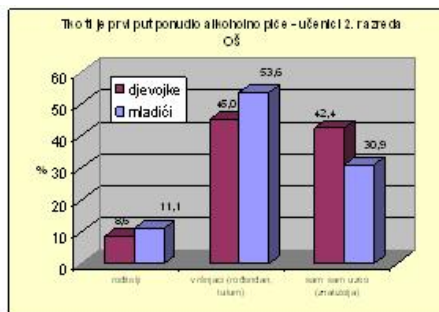
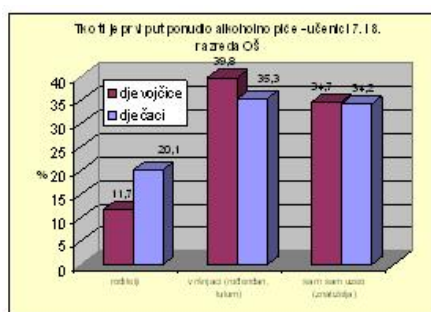

U drugim razredima srednje škole 76,3% mladića redovito pije alkoholna pića (više puta mjesečno, vjerojatno svaki vikend, odnosno nekoliko puta tjedno ili svakodnevno) kao i 66,2% djevojaka, a čak 80,8% djevojaka 2. razreda srednjih škola je bilo pijano najmanje jednom u životu, kao i 85,5% mladića.

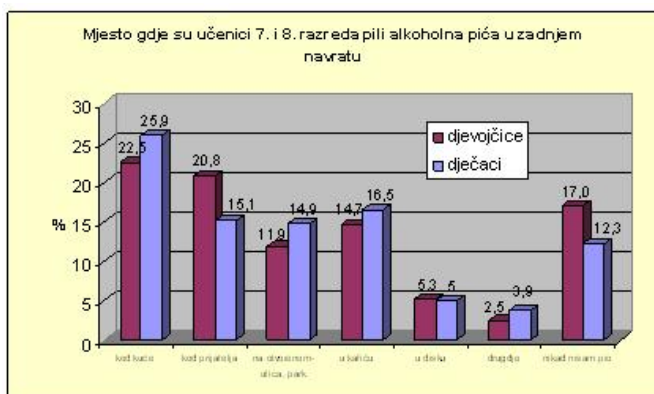
U 2. razredu srednje škole u posljednjih mjesec dana bilo je pijano najmanje jedanput čak 35,1% djevojaka i polovica (49,9%) mladića, a više od 3x u životu se opilo 66,3% mladića i 47,7% djevojaka.

U literaturi se često navodi podatak da djeca prvi put alkohol probaju u svojoj obitelji, na nagovor nekoga od roditelja, rodbine ili obiteljskih prijatelja, a često je to pogotovo za mušku djecu čin inicijacije i ulaska u svijet odraslih. Takva smo saznanja dobili i intervjuiranjem djece tijekom kvalitativnog istraživanja.

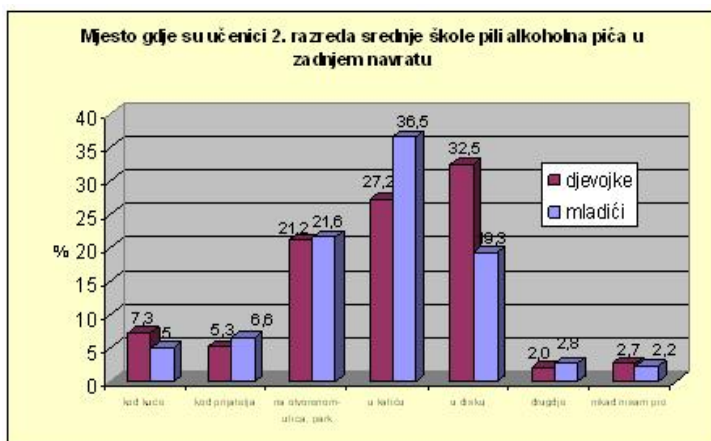

Ovim istraživanjem potvrdili smo da je još uvijek u našem društvu pijenje alkohola smatra «znakom muškosti» jer dječacima 7. i

8. razreda češće prvo piće bude ponuđeno od strane roditelja nego djevojčicama (20,1% u odnosu na 11,7%). No ipak najčešće prvo piće i djevojčicama i dječacima bude ponuđeno od vršnjaka (39,8% djevojčicama i 35,3% dječacima), a veliki dio njih je sam uzeo prvo piće iz znanitelje. U srednjoškolskoj populaciji još je veći udio onih koji su prvo piće popili u društvu vršnjaka i to najčešće u kafićima ili na otvorenom, u parkovima i na ulici. Učenici 7. i 8. razreda očito češće piju alkohol u svojim domovima i domovima svojih prijatelja, te na otvorenom, a navode da piće kupuju u dućanima.

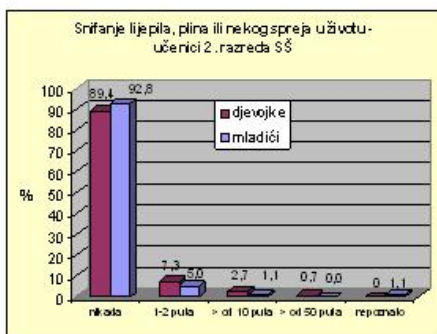
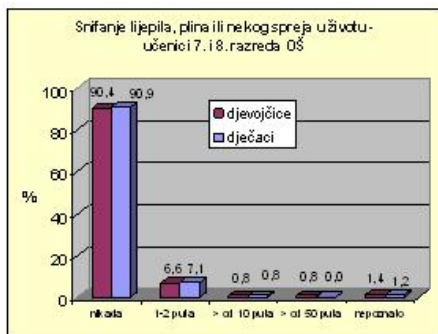

Srednjoškolci najčešće ipak piju u kafićima ili u discu, ali i na otvorenom. Obzirom da se kod jednih i kod drugih radi o maloljetnim osobama, radi se o direktnom kršenju zakona o prodaji i točenju alkoholnih pića maloljetnicima.

Udisanje inhalacijskih sredstava - „snifanje“

Udisanje inhalacijskih sredstava veže se obično uz mlađu dob i rijetko prelazi u naviku, što pokazuju i rezultati našeg istraživanja.

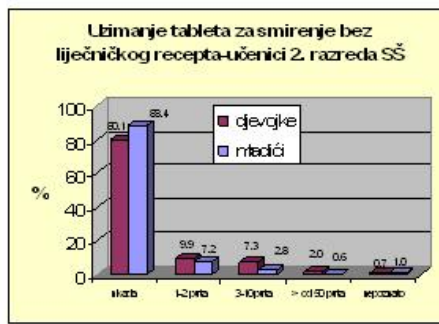
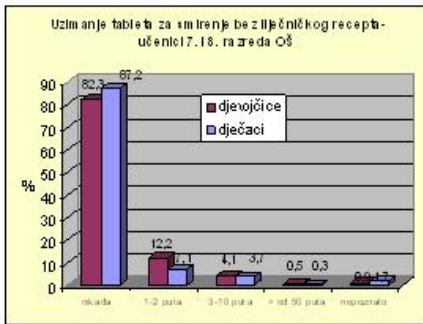

Naime „snifati“ je probalo 6,6 % djevojčica i 7,1 % dječaka iz 7. i 8. razreda osnovne škole, te 7,3% djevojaka i 5 % mladića iz 2. razreda srednje škole, a može se reći da je iznimno mali broj onih koji su to radili više puta, pogotovo među ispitanicima osnovne škole.

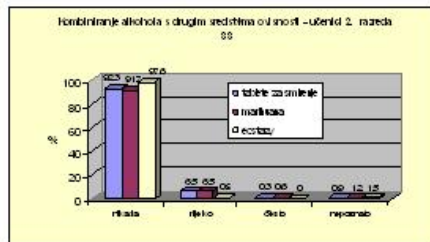
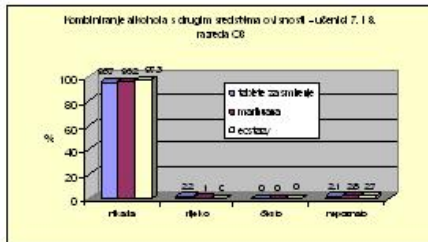
Prema podacima iz literature češće se vezivalo uz muški spol, ali naši rezultati čak pokazuju veću učestalost kod djevojaka, dakle sve manja je razlika po spolovima u korištenju većine sredstava ovisnosti.

Uzimanje sredstava za smirenje

Sredstva za smirenje i spavanje (sedativi-anksiolitici) očito su lako dostupna, kako u kućnim zalihama tako i u ljekarnama. Mnoga su istraživanja pokazala da ženska populacija češće poseže za njima, što je vidljivo i u ovom istraživanju.

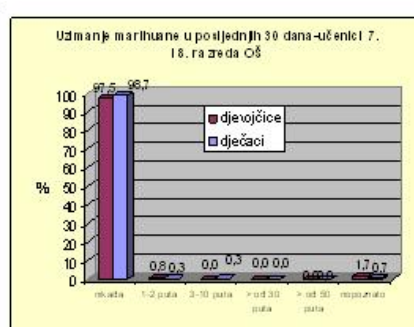
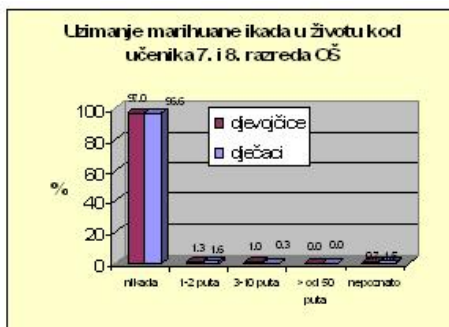
Među ispitanicama 7. i 8. razreda čak je 16,8 % djevojčica uzelo barem jednom neku tabletu za smirenje bez liječničke preporuke (u odnosu na 11,1% dječaka), a 4,6 % je to učinilo ponavljano. Među srednjoškolcima je još učestalije uzimanje tableta. Naime, 19,2% djevojaka je barem jednom u životu uzelo tabletu za smirenje (u odnosu na 10,6% dječaka), a čak 7,3% ispitanih djevojaka uzelo je sredstvo za smirenje 3-10 puta, dok se u 2% djevojaka može govoriti o razvijenoj navici (uzelo je tbl. za smirenje više od 50 puta).

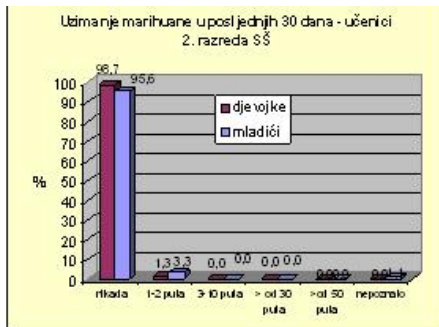
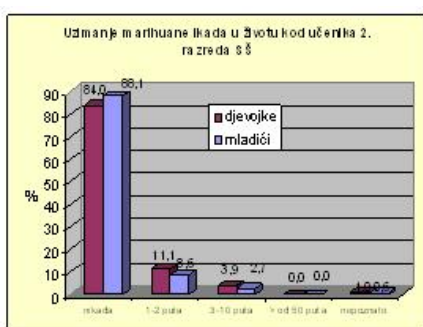
Često se u literaturi navodi kao jedno od obilježja rizičnog ponašanja mladih, kombiniranje više psihoaktivnih sredstava. Niti našim ispitanicima nije strano kombiniranje sredstava ovisnosti, osobito u srednjoškolskoj populaciji. Najčešće se sa alkoholom kombinira uzimanje tableta za smirenje i marihuane (u 6,5% ispitanika 2. razreda srednje škole). Sredstva ovisnosti kombiniraju i ispitanici osnovne škole, premda je udio značajno manji nego u srednjoj školi (2,2% ispitanika je kombiniralo alkohol s tabletama za smirenje, a u 1% slučajeva uz alkohol uzimaju marihuanu).

Marihuana

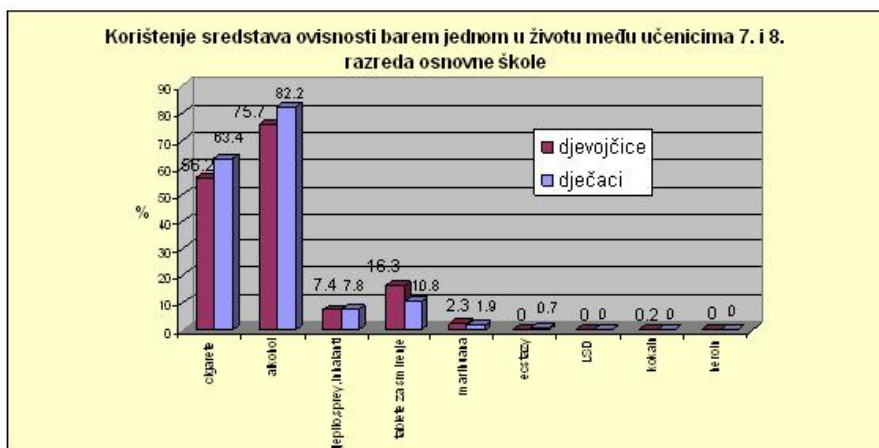
Marihuana ili „trava“ ilegalna je droga oko čijeg su se korištenja i štetnog djelovanja vodile i vode brojne polemike . Danas se većina stručnjaka slaže da je pušenje marihuane štetno za zdravlje i može dovesti do psihičkih i fizičkih oštećenja, slabijih akademskih postignuća i sniženog socijalnog statusa te razvoja ovisnosti , a vrlo često je marihuana put prema ostalim ilegalnim drogama .

Među ispitanicima iz osnovne škole mali je broj onih koji su probali marihuanu (2,3 % djevojčica i 1,9 % dječaka) i nema redovitih konzumenata .

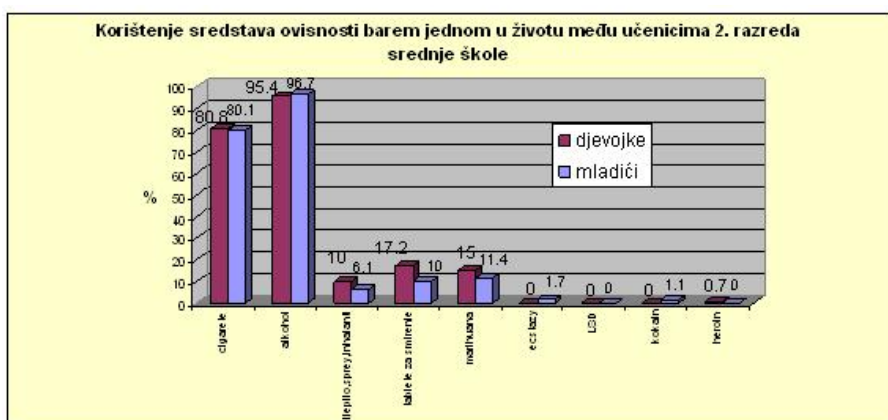

Broj eksperimenatora raste s dobi, a djevojke češće eksperimentiraju nego njihovi vršnjaci. Tako je među anketiranim srednjoškolcima 15 % djevojaka i 11,4 % mlađica barem jednom u životu probalo marihuanu, ali je mali broj ispitanika uzelo marihuanu u posljednjih mjesec dana (1,2% djevojaka i 3,3% mlađica).

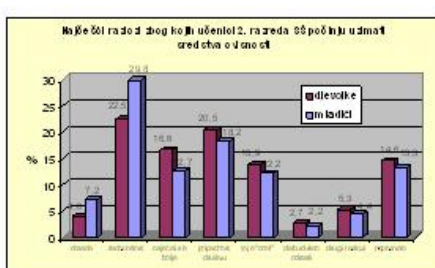
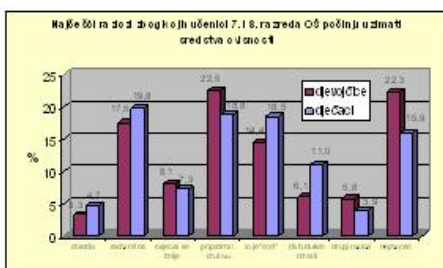
Ova nam slika pokazuje da su kod naših ispitanika najpopularnija sredstva ovisnosti cigarete i alkohol, zatim inhalacijska sredstva, tablete za smirenje i marihuana, a ispitanici 7. i 8. razreda osnovne škole nisu jedino probali LSD i heroin, dok ispitanici srednje škole nisu koristili ni jednom u životu samo LSD (halucinogen).

Veći je udio ispitanika učenika osnovne škole nego udio njihovih vršnjakinja koristio barem jednom u životu cigarete (63,4%/56,2%) i alkohol (82,2%/75,7%), a gotovo jednak udio ljepila te druge inhalante (7,8%/7,4), dok je veći udio djevojčica nego dječaka koje uzimaju tablete za smirenje (16,3%/10,8%) i marihuanu (2,3%/1,9%).

U ispitanika srednjoškolske populacije vidljivo je da su djevojke prestigle svoje vršnjake u konzumiranju cigareta (80,8%/80,1) i marihuane (15,0%/11,4%), a također je kao i u osnovnoškolskih ispitanika veći udio djevojaka koje su barem jednom u životu uzele tablete za smirenje (17,2%/10,0%), te ljepila i druge inhalante (10,0%/6,1%), dok je udio mladića koji su barem jednom u životu probali alkoholno piće tek neznatno veći od udjela djevojaka (96,7%/95,4%). U srednjoškolaca se uočava mali udio mladića koji su koristili heroin, njih 0,7%; kokain 1,1% i ecstasy 1,7%.

Razlozi uzimanja sredstava ovisnosti

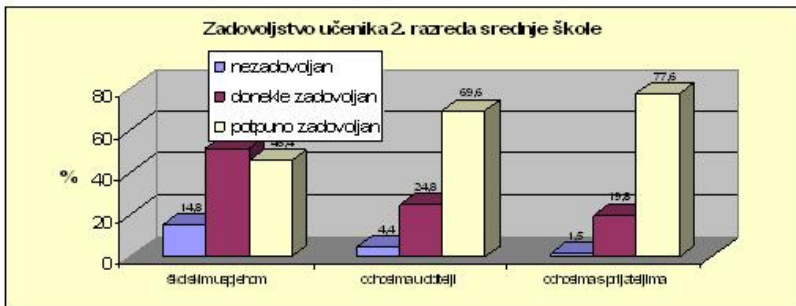
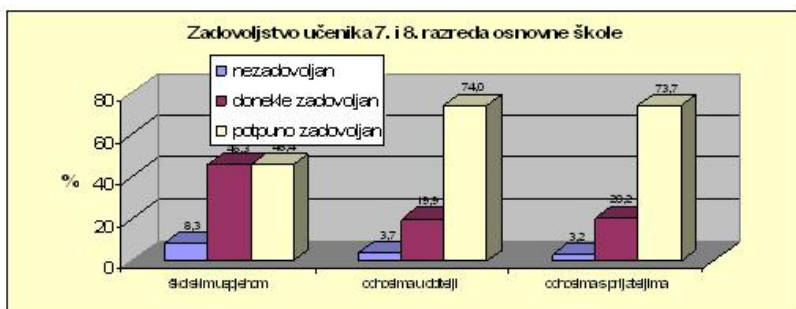

Prema mišljenju ispitanih djevojčica 7. i 8. razreda OŠ, mladi najčešće uzimaju sredstva ovisnosti zbog potrebe pripadnosti grupi (njih 22,5%), a prema mišljenju dječaka najviše zbog radoznalosti (19,8%), a potom zbog osjećaja pripadnosti grupi (18,8%) i zato što je to "cool" (18,5%).

U ispitanika srednje škole još je veći udio mladića koji smatraju da je najčešći razlog uzimanja sredstava ovisnosti radoznalost – 29,8%, a tako misli i najveći udio djevojaka (22,5%). U oba spola i u srednjoškolskih ispitanika još uvijek je vrlo važan utjecaj vršnjaka, odnosno osjećaj pripadnosti grupi (20,5% djevojke i 18,2% mladići).

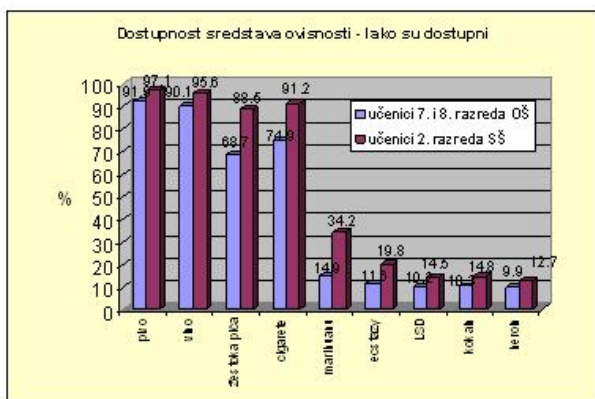
Zamjetno je da je daleko veći broj srednjoškolaca nego osnovnoškolaca naveo da mladi uzimaju sredstva ovisnosti da bi se osjećali bolje (16,6% djevojaka i 12,7% mladića u odnosu na 8,1% djevojčica i 7,3% dječaka).

Možemo pretpostaviti da je jedan od razloga takvog razmišljanja preopterećenost školskim obvezama, prevelika očekivanja roditelja, kao i osjećaj osamljenosti i otuđenosti, te psihička nestabilnost kao karakteristika životnog razdoblja u kojem se nalaze.

Zadovoljstvo školskim uspjehom, odnosima u svojoj obitelji i svom društvu važan su dio i preduvjet stabilnosti djeteta i mladog čovjeka. Vjerojatnije je da će među zadovoljnim mladim ljudima biti manji broj onih koji će posegnuti za nekim od sredstava ovisnosti.

Dostupnost sredstava ovisnosti

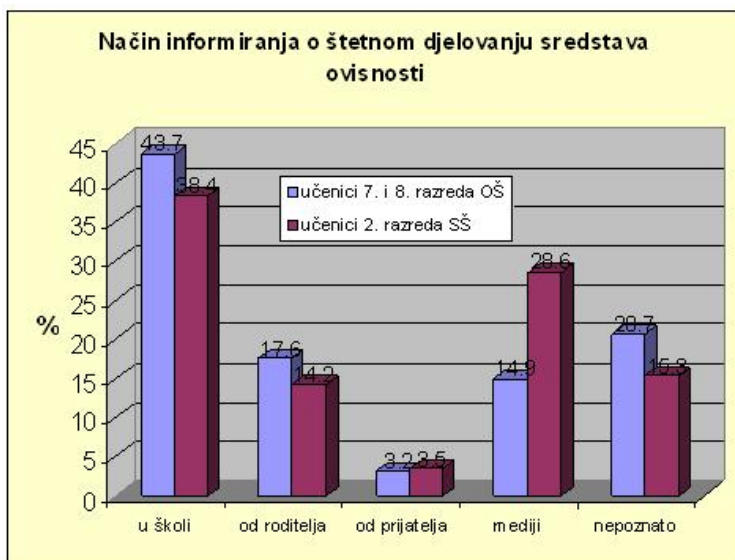

Alkoholna pića smatraju lako dostupnim kako ispitanici osnovne škole tako i srednjoškolska populacija, a najdostupnije je pivo (za 91,9% učenika 7. i 8. razreda, te za 97,1% učenika 2. razreda srednje škole), potom vino (90,1% za ispitanike osnovne škole i 95,6% za ispitanike srednje škole), dok su žestoka pića najmanje dostupna među alkoholnim pićima, no još uvijek nedopustivo lako dostupna (žestoka pića smatra lako dostupnima veliki udio učenika - 68,7% ispitanika 7. i 8. razreda, te 88,5% ispitanika 2. razreda srednje škole).

Svi ovi podaci ukazuju na činjenicu da se svakodnevno krši Zakon o zabrani prodaje alkoholnih pića osobama mlađim od 18 godina.

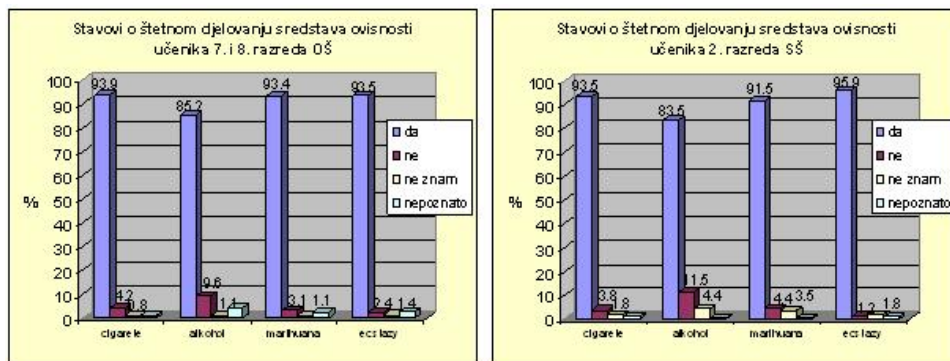
Cigarete su također lako dostupne za 74,9% učenika 7. i 8. razreda i 91,2% učenika 2. razreda srednje škole, a niti druga ilegalna sredstva ovisnosti očito nije teško nabaviti, čak niti u osnovnoj školi. Tako marihuanu smatra lako dostupnom 14,9% ispitanika osnovne škole i 34,2% srednjoškolskih ispitanika, a svaki 10. ispitanik osnovne škole (9,9%) smatra heroin lako dostupnim, kao i 12,7% ispitanika srednje škole.

Informiranost mladih o štetnim učincima sredstava ovisnosti

I osnovnoškolska i srednjoškolska populacija se najčešće informira kroz preventivne programe u školama (43,7% učenika 7. i 8. razreda i 33,4% ispitanika 2. razreda srednje škole). Učenike osnovne škole potom najčešće informiraju njihovi roditelji (17,6%), a srednjoškolci često traže informacije preko medija (njih 28,6%). Dakle mediji svakako mogu imati važnu ulogu u informiranju mladih o štetnim učincima sredstava ovisnosti, što bi trebalo imati na umu prilikom planiranja programa prevencije.

Stavovi o štetnom djelovanju sredstava ovisnosti

Ignoriranje rizika također je jedno od obilježja adolescentne sobi koje sigurno utječe na stavove djece i mladih o štetnosti sredstava ovisnosti, a pogotovo alkohola i cigareta koji su im najdostupniji. Vidljivo je da 9,6% ispitanih učenika osnovne škole i 11,5% ispitanih učenika srednje škole smatra da alkoholna pića nisu štetna za zdravlje, dok za cigarete isto misli 4,2% osnovnoškolaca i 3,8% srednjoškolaca.

Zaključak

Svjesni smo da je pojava korištenja sredstava ovisnosti, a pogotovo pijenje alkohola u mladima jedan od vodećih i rastućih javnozdravstvenih problema kako u cijeloj Europi i Hrvatskoj, tako i u našoj županiji.

Promjene u socijalnom okruženju, promjene moralnih i drugih vrijednosti mnoge su roditelje i druge odgajatelje i učitelje zatekle nesprijetno, te ostavile prostora brojnim rizičnim ponašanjima djece i mladih.

Nije zato slučajno što smo se i u rezultatima ovog istraživanja morali susresti s brojkama koje nas ne mogu ostaviti ravnodušnima

Mnogi naši ispitanici rano su započeli s večernjim izlascima, srednja dob u kojoj mladi započinju izlaziti je 13,6 mjeseci. Kod velikog broja njih nedostatan je nadzor roditelja jer smiju ostanu vani duže od ponoći ili čak uopće nemaju ograničene izlaske.

Pušenje cigareta, i pijenje alkohola najzastupljeniji je način korištenja sredstava ovisnosti kod djece i mladih u našoj županiji. Alarmantan je podatak da čak 76,3 % mladića u 2. razredu srednje škole i 66,2 % djevojaka pije alkohol redovito, dakle više puta mjesečno, svaki vikend ili čak svakodnevno, a tri puta i više u životu je bilo pijano 66,3 % mladića i 47,7 % djevojaka što se nikako ne može smatrati slučajnim opijanjem nego se svrstava u rizično ponašanje.

Od svih ostalih sredstava ovisnosti za koje smo ih pitali najzastupljenije je bilo korištenje sredstava za smirenje, inhalacijskih sredstava i marihuane, ali osim LSD, sva ostala su naši ispitanici probali barem u jednom slučaju. Korištenje ilegalnih sredstava ovisnosti puno je manje zastupljeno što se slaže s navodima iz literature da mladi koji postanu ovisnici o ilegalnim drogama najčešće ispadnu iz školskog sustava.

Unatoč zabrane prodaje maloljetnicima naši ispitanici navode da su im lako dostupne i bez problema mogu nabaviti cigarete i alkoholna pića, a mnogi među njima, pogotovo srednjoškolci smatraju lako dostupnim i ilegalna sredstva ovisnosti.

Sve manje su razlike među spolovima, djevojke su kod većine sredstava ovisnosti gotovo dostigle, a u učestalosti pušenja cigareta i prestigle svoje vršnjake.

I kod naših ispitanika se kao i drugdje u Hrvatskoj i Europi uočava kombiniranje različitih sredstava ovisnosti, te unatoč relativno dobroj informiranosti, nedovoljno poimanje štetnosti sredstava ovisnosti i njihovog rizika po zdravlje.

Uspješno rješavanje ovog problema neće biti moguće ako se ne pokrenu i ne angažiraju svi akteri ove pojave. Neophodno je osnaživanje uloge obitelji i poticanje kvalitetnog odgovornog roditeljstva te jače povezivanje roditelja i škole. Važno je osigurati provedbu zakonskih odredbi o zabrani prodaje cigareta i alkohola maloljetnicima, te represivnim i drugim mjerama smanjiti dostupnost i ostalih sredstava ovisnosti. Mladima je potrebno omogućiti:

- još bolju informiranost o štetnosti sredstava ovisnosti
- razvijanje pozitivnog stava prema nepušenju i nepijenju alkohola
- uvjete za nepušačko i „alcohol-free“ okruženje kao dio prava na zdravu zajednicu
- omogućiti prostore i sadržaje uz koje će se moći okupljati i zabavljati bez cigareta i pijenja alkohola
- omogućiti školsko okruženje s osjećajem manjeg pritiska i više odgojnih sadržaja.

Prikazivanjem rezultata ovog istraživanja nastojali smo još jednom ukazati da se u suzbijanju korištenja sredstava ovisnosti u mladima moraju kao saveznici naći svi segmenti društva, posebno roditelji i škola, uz formiranje timova stručnjaka koji će se ovim

problemom baviti, te naročito i sami mladi koji u svemu moraju imati najvažniju, dakle aktivnu ulogu .

Kontakt: Diana Uvodić-Đurić, dr.med., specijalist školske medicine
Zavod za javno zdravstvo Međimurske županije
Djelatnost školske medicine
e-mail: diana.djuric-uvodic@zzjz-ck.hr